

Etnografska zbirka u Velikom Taboru

Branko Đaković

Etnografski muzej, Zagreb

Zahvaljujući inicijativi nekolicine entuzijasta pokrenuta je akcija za zaštitu i revitalizaciju dvorca Veliki Tabor. I kako sve ne bi ostalo na lijepim željama i namjerama, pokušalo se prošle godine s nekim konkretnim akcijama, a u svibnju ove godine održano je i savjetovanje kome je prisustvovao veći broj stručnjaka različitih profila. Osim predstavnika društveno-političkih zajednica Desinića i općine Pregrada, svoje viđenje problema iznijeli su arhitekti, povjesničari, povjesničari umjetnosti, arheolozi, etnolozi, turistički radnici i drugi.

Pritom je, dakako, bilo govora o kulturno-historijskom značenju dvorca, ali i o njegovom položaju danas i mogućnostima prezentacije nekih novih sadržaja.

Neke od prostorija koje se nalaze u još uvijek relativno dobrom stanju danas su iskorištene za postav nekoliko manjih muzejskih zbirki (povijest radničkog pokreta i NOB, etnografska i arheološka zbirka te zbirka oblikovanog drva umjetnika iz ovog kraja).

Kako se u skoroj budućnosti (osim prioritetne zaštite same građevine, ponajprije krovništva) predviđa i dalje proširenje muzejskog prostora i realizacija nekih programa iz muzejsko-galerijske i kulturno-umjetničke djelatnosti, mislim da postoje dobri uvjeti za suradnju sa Zavičajnim muzejom općine Pregrada u Velikom Taboru. Radom i izuzetnim zalaganjem prof. Štimca i nekolicine suradnika, koji su u susjednim selima i među školskom omladinom pokrenuli akciju za sakupljanje etnografskih predmeta, formirana je spomenuta etnografska zbirka. Za sada se zbirka nalazi u dosta jadnom stanju i za to postoji više opravdanih razloga, tu su ponajprije problemi financijske naravi. Smatram da bi ovoj zbirci svakako trebalo posvetiti više pažnje, a prije svega stručno je obraditi i zaštititi kako bi, zajedno sa ostalim zbirkama i cijelim kompleksom dvorca, zorno i na najbolji mogući način prezentirala kulturnu povijest ovog kraja.

Ovdje se već postavlja pitanje valorizacije etnografskog blaga i odnosa

prema njemu, a taj odnos je dugo vremena bio, najblaže rečeno, mačehinski. Etnografski predmeti su bacani, uništavani, smatrani manje vrijednima i bili smo daleko od toga da ih smatramo dijelom našeg identiteta minorizirajući njihovu kulturnu i povijesnu vrijednost.

Danas, kada se revitalizira sam dvorac, kao objekt najviše spomeničke vrijednosti, mislim da se mora voditi računa i o »narodnoj« kulturi i etnografskoj baštini koja je samo druga dimenzija tog istog dvorca, promatrano u njihovom povijesnom kontinuitetu. Jer, Veliki Tabor (kao uostalom i drugi dvorci i kurije) nije spomenik samo feudalnoj vlasti nego i običnom čovjeku, zagorskom seljaku, koji ga je gradio i u čijoj je sjeni i blizini stoljećima živio obrađujući polja i vinograde po ovim »bregima«. To je spomenik u kome se, ako se hoće i zna gledati, vidi i refleks jednog drugog života, u kome se čute duh i duša »prostog naroda« i čija se kultura (pa i graditeljstvo) ne odlikuje monumentalnošću i nekom visokom reprezentativnošću.

Ako na ovaj način prilazimo problemu (ne upuštajući se u šira razmatranja i diskusije), mislim da nije suviše pretenciozno tražiti da se valjano sredi etnografska zbirka, da se eventualno, dok još ima vremena, zaštite neke stare hiže i drugi objekti narodnog graditeljstva. Tek tada ćemo moći u punom svjetlu sagledati kulturu i tradiciju ovoga kraja. Ne vidim nikakvog razloga zašto ne bi jedna škrinja, lopar, preslica ili plug bili isto tako veliki svjedoci jednog vremena kao što je to gotički kamin ili npr. gotička vrata dvorca.

Prema tome trebalo bi prema mogućnostima proširiti zbirku, a postojeći fundus korektno popisati, evidentirati, preparatorski obraditi i srediti po manjim tematskim cjelinama.

U prvoj fazi nužno je uraditi dobru dokumentaciju (srediti podatke i građu o svakom predmetu, izraditi inventarne knjige i odgovarajuće kartoteke — ako je moguće fototeku, dijateku, fonoteku i hemeroteku), planirati nabavu i otkup za ubuduće, vidjeti mogućnosti stručne suradnje (Zagreb, Kumrovec, Krapina).

Već postojeće eksponate treba grupirati prema slijedećim temama:

I. PROIZVODNJA (poljoprivreda, stočarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo);

II. ZANATI I RUKOTVORSTVO (obrađa drva, metala, tekstila, keramika, košaraštvo i dr.);

III. NARODNA UMJETNOST.

Svakako treba nastojati da se postojeća zbirka upotpuni na način kako bi se mogle prezentirati i obraditi i ove teme:

A. NARODNA NOŠNJA I UPOTREBNI TEKSTIL;

B. RURALNA ARHITEKTURA (fotografije i arhitektonski snimci nastambi i gospodarskih objekata, unutrašnje uređenje, inventar i dr.);

C. OBIČAJI I DRUŠTVENI ŽIVOT (dokumentacija o godišnjim životnim i običajima uz posao, odnosi u obitelji i selu itd.).

Uz sve to trebalo bi, eventualno, prikupiti dostupne podatke o prehrani, narodnoj medicini, vjerovanjima, prikupiti glazbalo, i građu o pjesmama, igrama i zabavi što bi bez sumnje bilo vrlo korisno, ukoliko bi se ozbiljno razmišljalo i o mogućnostima muzičko-scenske prezentacije folkloru ovog kraja. Na taj bi način i muzejska građa bila prezentirana na jedan suvremeniji način, muzej bi se pojavio u onoj funkciji koja jamči i realizaciju ideje o muzeju kao mjestu gdje se prenosi i prima poruka na jedan živ i neposredan način i gdje bi on prestao biti simbolom okamine prekrivene sa tko zna koliko slojeva prašine.

ABSTRACT

The Ethnographic collection in Veliki Tabor

B. Đaković

As part of an attempt to conserve and revitalize the castle in Veliki Tabor in Hrvatsko Zagorje, a conference was organized in 1984 to discuss its cultural and historic worth, its present state and the possibilities of displaying in it some new material. Some of the castle's rooms have already been adapted to house a small museum collection (the history of the Labour movement and the National Liberation War, ethnography, archaeology, collection of wood sculptures by artists from this region).

The author presents extensive reflections on the ethnographic collection and makes proposals for its arrangement into thematic units after the necessary consultation with curators from museums containing similar collection — in Kumrovec, Krapina and Zagreb.